

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Центр заочної дистанційної та вечірньої форм навчання
Кафедра журналістики та філології

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри
_____ Володимир САДІВНИЧИЙ
_____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 061 Журналістика
освітньо-професійної програми Журналістика
на тему:

**БЕЗПЕКА ЖУРНАЛІСТА ПІД ЧАС ВІЙНИ: АВТОРСЬКА ДОБІРКА
МАТЕРІАЛІВ**

Journalist's safety during the war: the author's collection of materials

Здобувачки групи ЖТдн-94П Костенко Вікторії Олександрівни

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання
на відповідне джерело.

Вікторія КОСТЕНКО

Керівник: доктор філологічних наук, професор Ірина ЖИЛЕНКО

Костенко В.О. Безпека журналіста під час війни: авторська добірка матеріалів: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра; спец.: 061 – журналістика / В.О. Костенко; наук. керівник І. Р. Жиленко. – Суми : СумДУ, 2023 – 30 с.

Творча робота на тему «Безпека журналіста під час війни» складається з таких структурних частин: АНОТАЦІЯ, ЗМІСТ, ВСТУП, I РОЗДІЛ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, II РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ. Загальний обсяг роботи – 32 сторінки, використаних джерел – 15.

Перший розділ – ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА – вміщує три підрозділи: «Обґрунтування інформаційного продукту», «Опис проблеми, яка вирішується», «Аналіз матеріалів».

Другий розділ – ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ – представлений розшифровкою відеоматеріалу, створеного у форматі інтерв'ю.

Інформаційний продукт призначений для розміщення на таких відеохостингах: YouTube, Vimeo, сторінках «ПІДСЛУХАНО В НАШИХ ПРИЛУКАХ», «ПІДСЛУХАНО. НОВИНИ ПРИЛУКИ», «ПІДСЛУХАНО. ПРИЛУКИ 2.0», «ПРИЛУКИ СІТУ» у соціальній мережі Facebook, телеграм-каналах «Прилуки оперативні» та «Небайдужі прилучани», також відеоматеріали можна опублікувати в ефірі місцевих телеканалів «ТІМ» або «Прилуки».

Кваліфікаційна робота може бути застосована як наочний приклад для майбутніх журналістів під час навчання або використана працівниками ЗМІ. Вона є новою і актуальною для суспільства, оскільки питання безпеки журналістів під час війни потребує подальших досліджень. Тема може бути цікавою і для науковців-соціологів, місцевих спільнот та груп, які працюють з переселенцями.

Ключові слова: війна, безпека, журналістська діяльність, журналіст, авторська добірка.

ABSTRACTS

The creative work on the topic "Safety of a journalist during the war" consists of the following structural parts: Abstract, Table of contents, Introduction, Section I, List of references, Section II, Conclusions. The total volume of the work is 30 pages.

The qualification work for the bachelor's degree is devoted to the creation of an author's selection of journalistic materials on the safety of journalists during the war. The author considers the issue of preserving the psychological and physical safety of a media worker during a potential military threat, identifies the risk factors inherent in the work of a journalist, and predicts the peculiarities of the development of journalistic activity during the war.

The author proves the relevance of disclosing the topic of journalist safety in today's conditions and the need for its detailed study. Actualization of the issue will allow for thorough training of media professionals, both moral and physical. This means that the journalist will be more adapted to the conditions where it will be necessary to carefully collect all the information about the place of business trip, assess the possible risks and ways to avoid them, and collect trustworthy contacts. In addition, a so-called "safety procedure" will be created: a detailed plan on how to act in case of danger.

The paper aims to study in more detail the safety of journalists in wartime, as the number of casualties among reporters is increasing every year, not only in countries at war but also around the world. This disturbing trend should encourage journalists and media outlets to work actively to improve their safety.

It is important to note that by researching this topic, it is possible to convince people who still do not understand or consume false information that it is thanks to journalistic materials, the adaptability of media professionals to modern conditions and their desire to provide quality material to society that people receive quality information about the conflict in Ukraine.

It is also important to note the possibilities for the development of journalism after the war. Although this issue is not relevant in today's context, it cannot be

underestimated. The war has spurred the technical development of the media, and in the future, a significant part of the information field will be on the Internet, and independent media will become more numerous.

Therefore, creating an information product that focuses on the safety of the journalistic profession opens up opportunities for further research, popularization and preservation of scientific knowledge for educated and future professionals. It also helps to reduce the risks of danger faced by journalists.

The information product is intended for placement on video hosting sites: YouTube, Vimeo, the pages "Overheard in our villages", "Overheard. PRILUKI NEWS", "OVERHEARD. Pryluky 2.0", "Pryluky CITY" on Facebook, telegram channels "Pryluky Operational" and "Concerned Pryluky", and video materials can also be posted on the air of local TV channels "TIM" or "Pryluky".

The qualification work can be used as a visual example for future journalists during their studies or used by media professionals. It is new and relevant to society, as the issue of journalists' safety during war requires further research. The topic may also be of interest to sociologists, local communities and groups working with IDPs.

Thus, our information product focuses on the safety of the journalistic profession. This opens up opportunities for further research, popularization and preservation of scientific knowledge for educated and future professionals. It also helps to reduce the risks of danger faced by journalists.

The actualization of the issue of journalists' safety during the war will allow for thorough training of media professionals, both moral and physical. Logistical support also requires special preparation. This means that the journalist will be more adapted to the conditions where it will be necessary to carefully collect all information about the place of assignment, assess possible risks and ways to avoid them, and collect trustworthy contacts.

Our work will add more information to the media space about the safety of journalists, as well as confirm some facts and show Ukrainian citizens, through a video interview with a journalist, how journalistic activity is carried out during the war at the risk of their own lives.

The psychological safety of journalists is also an important issue. Most articles avoid this issue, which is why it is not so common in the media and press. However, in times of war, the threats faced by journalists can be not only physical. The psychological health of journalists working in wartime is also at risk.

Keywords: war, security, journalistic activity, media, journalist, author's selection.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	11
1.1. Обґрунтування інформаційного продукту	11
1.2. Опис проблеми, яка вирішується	11
1.3. Аналіз матеріалів	13
2. Специфікація виконаної роботи	17
2.1. Авторська ідея.....	17
2.2. Інформаційний привід.....	18
2.3. Цільова аудиторія	19
2.4. Прогнозовані результати втілення інформаційного продукту	20
Список використаних джерел.....	22
II. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ	24
ВИСНОВКИ	28
ДОДАТКИ.....	30

ВСТУП

У сучасному світі журналіста можна вважати одним із головних дійових осіб на війні. Адже інформаційна складова грає величезну роль у сучасних збройних конфліктах. Через це журналісти стикаються зі значною кількістю викликів у цій сфері, включаючи особисту небезпеку. Полювання задля отримання секретних даних і подальшого використання їх у негативних цілях – завдання номер 1 для спецслужб і агентури ворога. Тому журналісти, громадські активісти та волонтери часто стають об'єктами насильства через свою роль у житті суспільства.

Тож дослідження безпеки журналіста є важливим завданням, що допомагає краще зрозуміти сутність цієї професії, не тільки в мирний час, а й у воєнний. Зрозуміти, які стандарти журналістики є небезпечними для їх життя та безпеки, та як сучасні журналісти зберігають фізичну, психологічну – особисту безпеку в сучасній сфері конфліктів. Таке дослідження дає змогу прогнозувати вплив війни на роботу та рівень розвитку журналістської діяльності у воєнний час, що й обумовлює **актуальність роботи**.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у створенні авторської добірки журналістських матеріалів на тему безпеки журналіста під час війни.

Поставлена мета вимагає вирішення таких завдань:

- проаналізувати діяльність журналіста під час війни;
- розглянути питання збереження психологічної та фізичної безпеки під час потенційної військової загрози;
- з'ясувати фактори ризику, притаманні роботі журналіста в умовах сьогодення;
- спрогнозувати особливості розвитку журналістської діяльності за умов війни;
- створити інформаційний продукт.

Авторський задум полягає в актуальності розкриття теми безпеки журналіста в сучасних умовах сьогодення, зокрема війни та необхідності детального її вивчення.

Практична цінність інформаційного доробку виявляється у тому, що результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі, для підготовки журналістів з різних дисциплін; у подальших дослідженнях у галузі медіа і масових комунікацій; у розробці законодавства України у галузі авторських прав в Інтернеті.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з двох головних розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел (15 позицій). Загальний обсяг роботи складає 30 сторінок.

РОЗДІЛ І

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Обґрунтування інформаційного продукту

Під час війни, як і в мирний час, робота журналіста є виключно важливою для консолідації демократії, захисту свободи слова і прав людини. Саме з репортажів, статей світ дізнається про те, що відбувається в зоні військового зіткнення.

Актуальність вибраної теми обумовлена тим, що на сьогоднішній день засоби масової інформації відіграють важливу роль у формуванні громадської думки. Хтось ризикує своїм життям, перебуваючи в зоні конфлікту, хтось висвітлює акції протесту та працює на державних підприємствах та установах, які у час війни теж можуть стати небезпечним місцем. Від того, наскільки об'єктивні і точні будуть дані ЗМІ, може залежати життя журналіста – його особиста безпека.

Створення інформаційного продукту, який зосереджується на безпеці журналістської професії, відкриває можливості для подальших досліджень, популяризації та збереження наукового знання для освічених та майбутніх фахівців. Також це дає змогу зменшити ризики небезпеки, з якими стикаються журналісти.

Таким чином, опис проблеми, яка вирішується у рамках дипломної роботи, підкреслює актуальність дослідження безпеки журналіста під час війни.

1.2. Опис проблеми, яка вирішується

У кваліфікаційній роботі на тему "Безпека журналіста під час війни" розглядається проблема збереження безпеки працівників ЗМІ через загрози та виклики, з якими вони можуть зіткнутися під час виконання професійної

діяльності. На сьогодні питання безпеки – оцінюванні ризиків у роботі журналіста та як від них убезпечитися – не має достатньої кількості відповідей.

Наша робота з'ясовує, як журналісти зберігають безпеку в умовах війни, аналізує трансформацію журналістської діяльності та виявляє, як саме ситуація в країні вплине на рівень розвитку фахівців у повоєнний час.

Міністерство оборони України 3 березня 2022 року видало наказ, який регламентує роботу журналістів під час воєнного стану. Його розсилають журналістам разом з акредитацією і попереджають: порушите вимоги — заберемо прескарту. У наказі пояснюють, чого журналісти не мають робити, чого не мають писати чи знімати [13].

Однак цей документ не відповідає на багато запитань про збереження безпеки журналістів під час війни. Хоча представники оборонного відомства регулярно дають поради та роз'яснення щодо різних аспектів роботи журналіста в небезпечних зонах та під час воєнного стану, вичерпної картини й досі немає.

Однією з основних проблем, яка вирішується у цій роботі, є безпекове питання: як працювати журналістам під час війни? Досліджуючи його, автор роботи висвітлює нагальні питання, про які не розповідають більшість журналістів. Теперішні експерти з безпеки говорять про те, що всі протоколи про журналістську діяльність під час війни, прийняті раніше, не актуальні хоча б тому, що до сьогодні світ не знав протистояння рівня двох найбільших країн Європи з використанням усіх видів озброєння [1].

Багато в чому безпека залежить від самого журналіста та його редакції. Зокрема, з точки зору редакції, безпека полягає у запровадженні спеціальних процедур для її працівників, забезпечення їх спеціальним обладнанням, запровадження безпечної комунікації та обміну інформацією тощо [4, с. 23].

Кваліфікаційна робота ставить перед собою завдання більш детального вивчення безпеки журналіста в умовах війни. Адже щороку число жертв серед репортерів зростає, причому не тільки у тих країнах, які перебувають у

стані війни, але й по всьому світові. Ця тривожна тенденція має спонукати журналістів і редакції медіа активно працювати у напрямку більшої безпеки.

Актуалізація цього питання дозволить передувати ретельній підготовці фахівців ЗМІ, причому як моральній, так і фізичній. Особливої підготовки потребує і матеріально-технічне забезпечення. Це означає, що журналіст буде більш адаптований до умов, де потрібно буде ретельно зібрати всю інформацію про місце відрядження, оцінити ймовірні ризики та способи їх уникнення, зібрати контакти, що заслуговують довіри. Окрім цього, буде сформована так звана «процедура безпеки» – детальний план, як діяти у разі небезпеки.

1.3. Аналіз матеріалів

Для реалізації завдань, поставлених у роботі, було проведено аналіз видань, їх матеріалів, сайтів, та YouTube матеріалів, який дозволив визначити актуальність теми безпеки журналіста в умовах сьогодення, а також виявити прогалини та можливості для вдосконалення інформації щодо актуальної теми: безпека журналіста під час війни.

Війна, яка триває вже восьмий рік, виростила або перетворила чимало українських журналістів на воєнних кореспондентів. Журналістам, а вслід за ними й суспільству, довелося опановувати нові терміни, почати (хоч на елементарному рівні) розбиратися в озброєнні та загальних правилах військової справи [13].

Наприклад, в одному із інтерв'ю журналістка та керівниця мовлення "Голосу Америки" у Східній Європі Мирослава Гонгадзе зазначила, що попри чудову обізнаність у темі війни, задля особистої безпеки працівники ЗМІ обмежують себе, не роблячи певні матеріали. Журналісти-розслідувачі перейшли в розслідування військових злочинів, припинивши розслідувати, наприклад, корупційні скандали [8].

34 стаття Конституції України передбачає, що під час війни заради національної безпеки можливі й допустимі обмеження свободи слова. Попри це світовий рейтинг Індексу свободи преси за 2022 рік показав, що Україна піднялася в ньому. У чому роль журналістів у суспільстві? Давати правдиві факти в контекстах. Факти важливі, щоб люди на базі цих фактів ухвалювали виважені та усвідомлені рішення [8].

Проте у воєнний час владою встановлена воєнна цензура. Вона автоматично не може співіснувати з деякими етичними та професійними стандартами журналістики, тому працівники ЗМІ не мають повноцінної можливості надавати достовірну інформацію. Цензура означає, що вище керівництво держави фільтрує інформаційне поле і дбає про безпеку журналістів. Як це проявляється?

Деякі зі стандартів журналістики під час війни є небезпечними для життя та здоров'я як самих журналістів, так і інших людей, а деякі можуть завдати шкоди державній безпеці [10, с.54]. Наприклад, стандарт «балансу думок» чи «іншої точки зору» практично неможливий під час бойових дій. Крім неможливості їх утілення вони ще й можуть нести пряму загрозу державній цілісності. Ризикувати життям чи здоров'ям задля сюжету, який буде «правильним» – не нормально [15].

Як зазначають більшість інформаційних платформ, лівову частину розвідувальної інформації ворог бере з відкритих джерел: публікацій ЗМІ, у коментарях та постах, а тому безпека журналіста стає все більш актуальною. Тепер джерел для перевірки має бути не 2-3, а значно більше. Єдина інформація, яка взагалі не потребує перевірки – офіційні дані Генштабу, Міноборони та інших урядових установ. У всіх інших випадках варто добре усвідомлювати, чи не несе журналістський матеріал якихось негативних наслідків і чи не нашкодить він певним групам осіб. Якщо раніше це б назвали упередженістю, то зараз це необхідність [6].

Актуальною залишається й психологічна безпека журналіста. Більшість статей уникають цього питання, тому воно є не таким поширеним

у медіа. Проте в умовах війни загрози, з якими стикаються журналісти, можуть бути не лише фізичними. Психологічне здоров'я журналістів, які працюють у воєнний час, також знаходиться під загрозою. Тому дуже важливо віднайти межу, коли суспільно значущий матеріал зіштовхується з особистими переживаннями. Українцям необхідно обговорювати з редакцією те, що журналіст побачив і відчув. Це допоможе йому розвантажитись та, у деяких випадках, структурувати майбутній матеріал [1].

Для того, щоб зберегти себе в умовах ризику для життя фахівці «Інституту масової інформації» радять:

1) Не залишайте ваші пристрої без нагляду, коли працюєте в «недружньому» середовищі – вони завжди повинні бути біля вас. Якщо відходите від ноутбука навіть на хвилину – обов'язково блокуйте екран.

2) Намагайтеся бути настільки самодостатнім у своїх діях, наскільки це можливо та повністю несіть усю відповідальність і усвідомлюйте можливі ризики.

3) Вчіться з досвіду. Якщо ви раніше не працювали з цим матеріалом або таким типом завдань, попросіть у досвідчених колег поради та потенційного наставництва. Певні матеріали передбачають високі ризики – наприклад, матеріали про скоєння злочину, збройний конфлікт тощо. Якщо ви висвітлюєте такі теми, ви маєте витратити час, щоб оцінити наслідки цієї роботи для вашої безпеки: визначте основних дійових осіб та дізнайтеся їхню мотивацію вам допомагати.

4) Сплануйте свою стратегію зв'язку із зовнішнім світом, щоб переконатися, що в будь-який час у вашому офісі чи ваша довірена особа будуть знати, де точно ви перебуваєте. Усі залучені сторони повинні зберігати цю інформацію в таємниці, адже це становить потенційний ризик для журналіста [5, с. 89].

5) Створіть приблизний план дій на випадок надзвичайних ситуацій, у якому розгляньте ризики, що можуть виникнути. Якщо ви будете працювати в команді, переконайтеся, що всі учасники залучені до розробки такого плану

дій. Заздалегідь розподіліть функції і зони відповідальності між колегами. Цю інформацію варто тримати в таємниці та оберігати [7, с. 11–12].

Отримуємо поради і від відомих військових кореспондентів. Так, Андрій Цаплійко вважає, що журналістові «...для роботи у воєнний час треба пройти базову медично-тактичну підготовку, щоб розуміти, як діяти у випадку небезпеки для здоров'я чи поранення». Він радить колегам «...завжди носити з собою аптечку, не знімати її з себе. І працювати у бронезилеті і касці. Прилетіти може будь-де і в будь-який момент» [Цит. за: 9, с. 83].

Також важливо зазначати можливості розвитку журналістики після війни. Хоча це питання не є актуальним в умовах сьогодення, але його неможливо недооцінити. Війна підштовхнула технічний розвиток медіа, і надалі значна частина інфополя буде в інтернеті, а незалежних медіа стане більше. Після перемоги країна та медіа будуть рухатися в бік реформ, оновлення, і ми вийдемо з війни зрілим, сильним та спроможним суспільством. Журналістика проходить ці зміни. Після війни квазіжурналісти, квазімедіа, які мімікрують під статус ЗМІ, відпадуть. І журналісти стануть "четвертою владою"» [14].

2. Специфікація виконаної роботи

2.1. Авторська ідея

Завдяки зусиллям українських та міжнародних ЗМІ, світ дізнався, що Росія як країна-агресор намагалася поставити під сумнів культурне, духовне і навіть фізичне виживання українського народу. Один із своїх ударів загарбники завдали саме медійній галузі України.

За даними НСЖУ, за 11 місяців війни російські військові вбили щонайменше 47 працівників українських та іноземних ЗМІ (доля ще кількох залишається невідомою). Щонайменше восьмеро з них були вбиті під час виконання професійних обов'язків [12].

Центральна ідея нашої роботи – додати в медіапростір більше інформації стосовно безпеки журналіста. А також підтвердити деякі факти та показати громадянам України на прикладі відео-інтерв'ю з журналістом, як реалізовується журналістська діяльність під час війни за умов ризику власного життя, а також підняти питання ймовірності розвитку цієї професії у повоєнний період.

Окрім цього, авторська ідея полягає в тому, щоб переконати людей, які досі не розуміють або ж споживають неправдиву інформацію, що саме завдяки журналістським матеріалам, адаптованості фахівців ЗМІ до сучасних умов та їх бажанні надавати суспільству якісний матеріал ми отримуємо якісну інформацію про конфлікт в нашій країні.

Адже ситуація ускладнюється тим, що технічне забезпечення українських ЗМІ, особливо місцевих, є застарілим. При знеструмленні швидко сідають акумулятори несучасної техніки (ноутбуків, фотоапаратів, диктофонів тощо) [11, с. 45].

Отже, важливо зауважити, що саме завдяки ризику власним життям працівників медіа споживачі мають можливість орієнтуватись щодо власної безпеки та подальших дій.

2.2. Інформаційний привід

Збереження місцевих ЗМІ є важливим для підтримки української демократії під час і після закінчення війни. Загально визнано, що якісна журналістика є важливою передумовою збереження свободи слова, а отже і демократичної системи.

Підтримка журналістів має не лише корпоративну мету. Це потрібно для того, щоб наші колеги мали можливість докласти додаткових зусиль для власної безпеки, а громадяни мали доступ до достовірної актуальної інформації.

Як зазначає голова Національної спілки журналістів України Сергій Томіленко, одним із головних завдань НСЖУ у 2023 році стане розвиток міжнародного партнерства з метою допомоги українським журналістам і ЗМІ та протидії ворожій пропаганді, вшанування пам'яті загиблих журналістів та підтримки їхніх родин, подальшого розвитку мережі ЦЖС НСЖУ та підтримка місцевих ЗМІ на територіях деокупованої та прифронтової зон [12].

Зустріч-інтерв'ю з журналістом Романом Костенко надає можливість актуалізувати тему кваліфікаційної роботи та поділитися його думками стосовно безпеки журналіста в сучасних умовах з суспільством: його власних дій під час повітряної тривоги, збереження емоційного та психологічного стану, підтримки зв'язку з зовнішнім світом за умов ризику, подальшого розвитку журналістської діяльності тощо. А також ми зможемо отримати більш детальну інформацію стосовно захисту журналістів з боку держави.

Ключовим документом у цьому випадку є Конвенція про захист цивільного населення під час війни. У ній закріплено наступні гарантії, які поширюються і на журналістів: заборона насилля над життям й особистістю; заборона захоплення у заручники; заборона наруги над людською гідністю; заборона засудження та застосування покарання без судового рішення; заборона примусової мобілізації стороною, яка окупувала території;

забезпечення основоположних прав (лікування, харчування, житло тощо); компенсація моральної та майнової шкоди, а також шкоди для здоров'я, завданої під час війни (поранення, каліцтво, смерть особи).

Таким чином, одним з головних аспектів для актуалізації теми є саме накопичення думок не тільки з боку медіа та інформаційних платформ, а й з досвіду журналістів-фахівців.

2.3. Цільова аудиторія

Основною цільовою аудиторією інформаційного продукту, в першу чергу, можуть бути самі працівники ЗМІ, які потенційно планують стати військовими журналістами.

Також цільовою аудиторією можуть бути громадські служби, такі як органи соціального захисту, охорони здоров'я, які надають послуги та підтримку. Ці організації можуть спрямовувати свої зусилля на забезпечення покращення безпеки журналістів.

Окрім цього, цільовою аудиторією можуть бути звичайні пересічні громадяни, які не володіють інформацією щодо даної теми або хочуть детально дізнатись, як саме діють ЗМІ в умовах війни. Саме тому журналіст, не все те, що побачить камера чи зафіксує фотоапарат, має подавати в ефір чи до друку. Провідні фахівці рекомендують: подивіться на свій матеріал очима своїх героїв – ви побачите його в дещо іншому світлі, прочитайте його та уявіть, що зустрінетеся поглядами з тими, про кого пишете [2, с. 97].

Іншою цільовою аудиторією можуть бути дослідники, політики, активісти та організації, що працюють у галузі безпеки. Їхні дослідження та зусилля можуть спрямовуватися на вивчення проблем формування безпечних умов праці та розробку програм для підтримки журналістів під час війни.

Оскільки інформаційний продукт створено у форматі відео, його буде розміщено на відеохостингах: YouTube, Vimeo, сторінках «ПІДСЛУХАНО В НАШИХ ПРИЛУКАХ», «ПІДСЛУХАНО. НОВИНИ ПРИЛУКИ»,

«ПІДСЛУХАНО. ПРИЛУКИ 2.0», «ПРИЛУКИ CITY» у соціальній мережі Facebook, телеграм-каналах «Прилуки оперативні» та «Небайдужі прилучани», а також відеоматеріали можна оприлюднити в ефірі місцевих телеканалів «ТІМ» або «Прилуки».

Оскільки доробок відеоматеріалів представлений одним відео – інтерв'ю на єдину тему, він орієнтований на різну цільову аудиторію – це можуть бути особи різного віку, статі, етнічності та соціального становища.

2.4. Прогнозовані результати втілення інформаційного продукту

Прогнозування результатів втілення інформаційного продукту в ЗМІ та медіаплатформах залежить від кількох факторів, таких як якість та достовірність інформації, цільова аудиторія, спосіб поширення продукту та його вплив на читачів. Однак можна сформулювати кілька загальних прогнозів:

- Збільшення свідомості та знань: інформаційний продукт, який надає детальний огляд щодо безпеки журналіста, може сприяти збільшенню свідомості та знань у читачів. Він допоможе розкрити ключові питання стосовно формування безпечних умов для роботи журналіста в умовах сьогодення.
- Стимулювання дискусій та обміну думками: Інформаційний продукт може послужити основою для обговорень, дебатів та обміну думками про журналістську діяльність під час війни. Він надасть читачам широкий контекст і розуміння, що спонукає їх до аналізу своїх поглядів на різні аспекти професії.
- Підтримка академічних досліджень: Інформаційний продукт може послужити важливим джерелом інформації для студентів, вчених та дослідників, які займаються дослідженням журналістики. Він може стати основою для проведення подальших досліджень, аналізу та внесення нових висновків у галузь.

- Вплив на професійну практику: Інформаційний продукт може мати вплив на професійну практику журналістів, допомагаючи їм зрозуміти як діяти та працювати в умовах війни, стимулювати прагнення до створення якісного продукту.

- Залучення нової аудиторії: Інформаційний продукт може привернути увагу нової аудиторії до журналістики, зокрема до аспектів безпеки професії. Він може зацікавити студентів, молодих журналістів та широку громадськість, що сприятиме зростанню інтересу до цієї галузі та розумінню її значущості.

Існують різні варіанти, де може бути опубліковано інформаційний доробок. Наприклад:

- Українські телеканали
- Блоги та онлайн-платформи
- YouTube канал

Загалом результати втілення інформаційного продукту про безпеку журналіста під час війни можуть бути позитивними, сприяючи збільшенню знань, стимулюванню дискусій, підтримці досліджень, впливу на професійну практику та залученню нової аудиторії до журналістики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпекове питання: як працювати журналістам під час війни?. PRESSA. URL: <https://pressassociation.org.ua/ua/bezpekove-pitannya-yak-praczuuvati-zhurnalistam-pid-chas-vijni/> (дата звернення: 20.05.2023).
2. Василик Л. Є. Екстремальна журналістика та професійна етика: журналістська колізія / Л. Є. Василик // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. 2011. Вип. 25. С. 94-97.
3. Гарантії захисту журналістів в умовах воєнних дій. Правозахисна група "СІЧ". URL: <https://sich-pravo.org/garantiyi-zahystu-zhurnalistiv-ta-chleniv-yihnih-simej-v-umovah-voennyh-dij/> (дата звернення: 20.05.2023).
4. Дьяченко М.И. Готовность к деятельности в напряженных ситуациях. Психологический аспект / Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А., Пономаренко В. А. Минск, 1985. С. 43–56.
5. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації: Посібник рекомендацій для працівників ЗМІ. Київ: «Компанія ВАІТЕ», 2016. 118 с.
6. Журналістські стандарти під час війни. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Журналістські_стандарти_під_час_війни (дата звернення: 20.05.2023).
7. Земляна І. Журналіст і (НЕ) безпека. Посібник для журналістів, які працюють в небезпечних / І Земляна. К.: ГО «Інститут масової інформації», 192 с.
8. Медіа під час війни: Мирослава Гонгадзе про самоцензуру, марафон та відкритість. Суспільне культура. URL: <https://suspilne.media/487876-media-pid-cas-vijni-mirolava-gongadze-pro-samocenzuru-marafon-ta-vidkritist/> (дата звернення: 20.05.2023).

9. Міжнародна журналістика : конспект лекцій / укладач І. Р. Жиленко. – Суми : Сумський державний університет, 2023. 191 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/91578/1/Zhylenko.pdf>
10. Нетреба М. М., Непомняца К. А. Робота журналіста в екстремальних ситуаціях // М. М. Нетреба, К. А. Непомняца; Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації : наук.-вироб. журн. Запоріжжя: Класич. приват. ун-т., 2016. № 1 (25). С. 93-97.
11. Романюк О.М. Заручники інформації: Посібник з безпеки українських журналістів. Київ, 2007. 167 с.
12. Українські медіа під час війни: як вистояти? Інтерв'ю Сергія Томіленка Міжнародній федерації журналістів. Главком. URL: <https://glavcom.ua/digest/ukrajinska-zhurnalistika-pid-chas-vijni-jak-vistojati-intervju-serhija-tomilenka-mizhnarozhnij-federatsiji-zhurnalistiv-909157.html> (дата звернення: 20.05.2023)..
13. Як журналістам працювати на війні. 15 порад про підготовку, поведінку, комунікацію та блокпости. Детектор Медіа. URL: <https://detector.media/community/article/198566/2022-04-24-yak-zhurnalistam-pratsyuvaty-na-viyni-15-porad-pro-pidgotovku-povedinku-komunikatsiyu-ta-blokposty/> (дата звернення: 20.05.2023).
14. Marthoz J.-P. Terrorism and the Media: A Handbook for Journalists // J.-P. Marthoz. – France: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 110 p.
15. Reporting from the Front Lines: Keeping Journalists Safe in War Zones. United Nations. URL: <https://www.un.org/en/academic-impact/reporting-front-lines-keeping-journalists-safe-war-zones> (дата звернення: 20.05.2023).

РОЗДІЛ II

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ

«Безпека журналіста під час війни»

Відео-інтерв'ю для інформаційного каналу YouTube.

Тривалість відео: 8 хв 36 с.

Ілюстрація 1. Фотоматеріал з відео під час інтерв'ю

Вікторія Костенко журналіст (стендап) 0:0-0:33 щодня-війни

Щодня журналісти ризикують отримати фізичні та психологічні травми під час висвітлення подій війни, чи то на гарячих точках, чи то державних установах. Кореспонденти та редактори статей можуть бути викрадені, а також взяті в полон. Це лише окремі приклади небезпек, з якими стикаються журналісти під час виконання своєї роботи. У подібних випадках, особиста безпека – це не лише складова ефективної професійної діяльності, а одна з головних умов виживання.

Тож поговоримо, як саме дбають про свою безпеку журналісти під час війни?

0:33-0:56 сьогодні-працювати

Сьогодні опитаємо Романа Костенка, який працює у державній установі в підрозділі зв'язків з громадськістю. У зоні конфлікту найбезпосередніший ризик для журналіста — загроза фізичної розправи. Якщо фізичний ризик високий, важливо знати, коли слід припинити роботу та піти у безпечне місце.

Романе, чи є у вас план евакуації, наприклад під час повітряної тривоги, та як саме ви продовжуєте працювати?

0:56-1:44 звісно-щохвилини

Звісно у нас є план, погоджений керівництвом, розроблений відповідним чином. Там прописані всі вимоги, щоб зберегти безпеку, оскільки люди – це найважливіше, що у нас є. Ми, журналісти, продовжуємо працювати з інформаційними матеріалами, тому наскільки ми відчуваємо небезпеку, якщо ми це відчули, ми йдемо до укриття, яке у нас спеціально облаштоване. Там є відповідні технічні засоби, для того, щоб ми продовжували працювати. Далі, якщо загроза посилюється, ми консультуємося із своїм керівництвом, і далі вже приймаємо відповідні рішення. Загалом питання безпеки, для нас дуже важливе. Ми над цим думаємо щодня, і можна сказати щохвилини.

1:44-2:04 поговоримо-безпекою

Поговоримо про психологічну безпеку. Загрози, з якими стикаються журналісти, можуть бути не лише фізичними. Психологічне здоров'я журналістів, які працюють у воєнний час, також є під загрозою.

Романе, як ви долаєте стрес, пов'язаний з журналістською діяльністю та чи підтримуєте емоційну стабільність, адже вона залишається не менш важливою порівняно з фізичною безпекою?

2:04-3:09 так-так-стабільності

Так-так, звісно вона дуже важлива. Ми кожен день працюємо над собою. Спочатку військової агресії, у нас був в установі інструктаж. Спеціальні фахівці провели з нами тренінг відповідний, як дотримуватись елементарних правил, щоб забезпечити свою працездатність. Оскільки емоційний стан впливає перш за все на працездатність, на здатність писати правду, й доносити її до читачів. Особисто я дотримуюсь цих правил, які були нам оголошені, плюс я сам від себе, таким чином справляюсь: дотримуюсь режиму дня, намагаюсь достатньо спати, щоб відновити сили. Ми всі перебуваємо періодично в стресі, спорт допомагає його подолати, спорт, здорова їжа. Ось і секрет емоційної стабільності.

3:09-3:12 який-журналістів

Який режим дня порадите для журналістів?

3:12-3:46 думаю-читача

Думаю, що треба обов'язково достатньо спати, тобто, як радять нам лікарі 7-8 години, якщо дозволяє ракетна небезпека та наше ПВО. То 7-8 годин спати, і висипатись, відновлювати сили, холодною водою вмиватись, і то буде залог успіху. Це вплине на нашу працездатність, на сили написати щось для споживача, читача.

3:46-3:56 і наступне-журналіста

І наступне актуальне питання: чи проговорено зараніше хід дій, як втримати зв'язок із зовнішнім світом та спланувати подальші дії журналіста?

3:56-4:16 так і на цей-я його

Так, і на цей випадок у нас є план дій, про який я не можу дуже детально говорити. Є колеги з якими ми дублюємо свої функції, і раптом якщо негаразд з нами трапиться такий, мій колега зможе мене підмінити, або я його.

4:16-4:20 а що стосовно-тривоги

А що стосовно послідовності дій під час повітряної тривоги?

4:20-4:30 збираємо-ноутбуці

Збираємо речі, якщо настала повітряна тривога. Ми з цими речами йдемо до укриття, і там працюємо на ноутбуці.

4:30-4:35 речі-також

Речі ви берете особисті, чи це можуть бути якісь документи також?

4:35-4:42 ну з документами-собою

Ну з документами таємними та цінними, звичайно їх ми беремо з собою.

4:42-4:50 готуючись-дії

Готуючись прийняти на себе ризик, ви аналізуєте потенційні загрози публікацій статей та як вони можуть вплинути на воєнні дії?

4:50-5:31 так кожен-форматі

Так, кожен день. Це робили, і до війни. Тому що робота журналіста містить ризики для потенційних людей, про які ми намагаємось писати якісь викриваючі матеріали. У нас є певний алгоритм дій. Ми маємо писати свої матеріали таким чином, зважати на думку потенційної аудиторії, це по-перше. По-друге, ворог читає наші матеріали, і вони можуть скористатись інформацією з наших матеріалів. Тому ми про це також думаємо, і працюємо в певному форматі.

Вікторія Костенко журналіст (стендап) 5:31-5:37 під час-терорист

Під час війни питання безпеки журналістів є надважким, особливо коли ти розумієш, що твій ворог країна терорист.

5:37-5:43 два-діяльності

Два найактуальніших, мабуть питання. Чи впливає, на вашу думку, війна на рівень розвитку журналістської діяльності?

5:43-6:29 о це дуже-читач

О, це дуже дійсно цікаве питання. Особисто я вважаю, що впливає. Під час війни, якщо ти журналіст український, якщо ти патріот своєї країни, у тебе є мотивація особлива. Ти сконцентрований кожен день. Тому твоя професійність журналістська зростає просто на очах. Цей час ти маєш використати максимально, щоб донести у своїх матеріалах все, що ти задумав, все те, що очікує від тебе редакція й керівництво. Що очікує в кінцевому випадку від тебе читач.

6:29-6:34 можливо-пишете

Можливо змінилась швидкість написання статей, на колінці, наприклад, пишете?

6:34-6:46 так-так-покращилась

Так-так, швидкість зросла помітно. За день пишемо дуже багато матеріалів. Я думаю, якість їх теж покращилась.

6:46-7:02 як вважаєте-війни

Як вважаєте, чи позитивно це вплине на подальшу діяльність розвитку журналістів, як майбутніх, так і вже освічених, професійних. Можливо розвиток журналістики піде тільки вгору, а не на спад після війни?

7:02-7:25 розвиток-професійність

Розвиток журналістики має піти. Журналіст, який пройшов цей страшний час, він вже рахуйте має за спиною величезний досвід. Це те, що ми говорили стосовно й безпеки, й емоційної підготовки, стресостійкості, й безліч інших факторів, не говорячи про професійність.

7:25-7:48 і останнє-порадили б їм

І останнє питання, що порадите юним журналістам задля збереження їх безпеки під час війни?

Теж досить актуальне питання, є юні журналісти, й професійні. Дехто може не справлятися з емоційним станом можливо, хтось не знає, як керувати своїм режимом.

У вас є власне бачення, що ви порадили б їм?

7:48-8:12 порадив-перемогу

Порадив би те, що собі порадив на початку війни. Триматись старших колег, дотримуватись режиму дня, запитувати поради, якщо повезло, й поруч є досвідчений колега. Ну й взагалі дивитись в майбутнє, чекати на перемогу, й своєю працею наближати цю перемогу!

Вікторія Костенко журналіст (стендап) 8:12-8:36 під час-людини

Під час війни журналістика стає професією небезпечною не лише для самого журналіста, котрий перебуває в епіцентрі подій. Журналістика стає потужною інформаційною зброєю для обидвох сторін супротивників і несе загрозу тій чи іншій воюючій стороні. Тому важливо зазначити, що журналісти на сьогодні надзвичайно важливі для консолідації демократії, захисту свободи слова та прав людини.

ВИСНОВКИ

Отже, як результат опрацьованого матеріалу, можна сформулювати наступні висновки:

1. Створення інформаційного продукту, який зосереджується на безпеці журналістської професії, відкриває можливості для подальших досліджень, популяризації та збереження наукового знання для освічених та майбутніх фахівців. Також це дає змогу зменшити ризики небезпеки, з якими стикаються журналісти.

2. Актуалізація питання безпеки журналіста під час війни дозволить передувати ретельній підготовці фахівців ЗМІ, при чому як моральній, так і фізичній. Особливої підготовки потребує і матеріально-технічне забезпечення. Це означає, що журналіст буде більш адаптований до умов, де потрібно буде ретельно зібрати всю інформацію про місце відрядження, оцінити ймовірні ризики та способи їх уникнення, зібрати контакти, що заслуговують довіри.

3. Наша робота додасть у медіапростір більше інформації стосовно безпеки журналіста, а також підтвердить деякі факти та покаже громадянам України на прикладі відео – інтерв'ю з журналістом, як реалізовується журналістська діяльність під час війни за умов ризику власного життя.

4. Актуальною залишається і психологічна безпека журналіста. Більшість статей уникають цього питання, тому воно є не таким поширеним в медіа та пресі. Проте, в умовах війни загрози, з якими стикаються журналісти, можуть бути не лише фізичними. Психологічне здоров'я журналістів, які працюють у воєнний час, також є під загрозою

Важливо зазначити, що завдяки дослідженню даної теми є можливість переконати людей, які досі не розуміють або ж споживають неправдиву інформацію, що саме завдяки журналістським матеріалам, адаптованості фахівців ЗМІ до сучасних умов та їх бажанні надавати суспільству якісний матеріал – ми отримуємо якісну інформацію про конфлікт в нашій країні.

Отже, на сьогоднішній день засоби масової інформації відіграють важливу роль у формуванні громадської думки. Хтось ризикує своїм життям, перебуваючи в зоні конфлікту, хтось висвітлює акції протесту. Від того, наскільки об'єктивні і точні будуть дані ЗМІ, може залежати життя журналіста – його особиста безпека.

ДОДАТКИ

Ілюстрація 1. Фотоматеріал з відео під час інтерв'ю

